

Válogatott platformalapú munkatípusok foglalkoztatási és munkakörülményei

Bevezetés

A platformalapú munka, amely a fizetett munkára vonatkozó kereslet és kínálat összehangolását jelenti egy online platformon keresztül, még mindig viszonylag kis mértékű, de egyre gyorsabban fejlődik az Unióban. Ez a dinamizmus és a platformtevékenységek egyre bővülő köre gazdasági lehetőségeket nyújt, valamint kihívásokat állít a meglévő szabályozási keret elé.

E tanulmány 10 gyakori platformalapú munkatípust határozott meg, amelyek az Unió csaknem minden platform-munkavállalójára érvényesek. Ezek közül hármat vizsgál meg részletesen, a platform-munkavállalókkal készített interjúk alapján:

- helyszíni, platform által meghatározott munka: a platform által kiosztott és személyesen elvégzett, alacsony képzettséget igénylő munka;
- helyszíni, a munkavállaló által kezdeményezett munka: alacsony vagy közepes képzettséget igénylő munka, amely során a feladatok kiválasztása és elvégzése személyesen történik;
- online, versenyalapú munka: magas képzettséget igénylő online munka, amely esetében a munkavállalót az ügyfél választja ki egy verseny alapján.

A tanulmány e három platformalapú munkatípusban tevékenykedő munkavállalók foglalkoztatási és munkakörülményeit vizsgálja. Továbbá 18 uniós tagállam platformalapú munkára vonatkozó keretszabályait is vizsgálja.

Szakpolitikai háttér

2016 júniusában az Európai Bizottság elindította A közösségi gazdaságra vonatkozó európai menetrendet, amely elősegítette a platformgazdaság fejleményeinek nyomon követését. A menetrend azt hangsúlyozza, hogy a platformgazdaság nagyobb innovációhoz, versenyhez és gazdasági növekedéshez járulhatna hozzá, miközben felismeri a méltányos munkakörülmények biztosításának, valamint mind a munkavállalók, mind a fogyasztók védelmének szükségességét. Ezt a témát a szociális jogok európai pillére keretében is tárgyalják.

Fő megállapítások

Foglalkozási viszony és szociális védelemhez való hozzáférés

A tagállamok nem szabályozzák kifejezetten a platform-munkavállalók foglalkozási viszonyát. Ennek eredményeként a platformok feltételei határozzák meg a munkavállalók foglalkozási viszonyát, ami azt jelenti, hogy a munkavállalókat gyakran önálló vállalkozói tevékenységet folytatóknak minősítik. Ez jelentős következményekkel jár a szociális védelemre nézve: ha alkalmazottak lennének, a járulékok kifizetését megosztanák a platformmal vagy az ügyféllel, de önálló vállalkozóként saját maguknak kell állniuk a járulékokat, vagy el kell fogadniuk, hogy kevesebb szociális ellátásra jogosultak. Ez különösen aggasztó azon munkavállalók számára, akiknek a platformalapú munka a fő bevételi forrásuk; és általában ez a helyzet a helyszíni, platform által meghatározott munka esetén. Több tagállamban is folynak olyan bírósági ügyek, amelyek annak kivizsgálására irányulnak, hogy a platform-munkavállalókat önálló vállalkozói tevékenységet folytatók helyett alkalmazottaknak minősítsék-e.

Autonómia és irányítás

A munkaadónak való alárendeltségi viszony fontos szempont a bíróság számára azon döntés meghozatala során, hogy egy munkaviszonyt foglalkoztatásnak vagy önfoglalkoztatásnak kell-e minősíteni. Azoknak, akik helyszíni, platform által meghatározott munkát végeznek, korlátozott ráhatásuk van saját munkaidejükre és munkaszervezésükre. Ráadásul a platform nyomon követi teljesítményüket. Ezzel szemben azok, akik helyszíni, munkavállaló által kezdeményezett és online, versenyalapú munkát végeznek, saját maguk dönthetik el, hogy mikor és hogyan dolgoznak.

Kereset és adózás

A legtöbb munkavállaló számára a platformmunka melléktevékenység. Ez a munka fő tevékenységnek számít néhány helyszíni munkatípust végző munkavállaló számára, de az online, versenyalapú munkát végző megkérdezettek közül senkinek sem ez a fő bevételi forrása.

A legtöbb platformalapú munkatípus esetében változó a kereset. A helyszíni, platform által meghatározott munka bérezése óra-, vagy feladatalapú, illetve ezek kombinációja, míg az online, versenyalapú munkát végzők esetében a jövedelem a versenyek eredményétől függ. A helyszíni, munkavállaló által kezdeményezett munka biztosítja a leginkább kiszámítható keresetet, mivel a munkavállalók határozhatják meg saját díjaikat és nagyrészt munkaidejüket is.

Sok platform-munkavállaló nincs tisztában a jövedelme adóügyi megítélésével. Számos megkérdezett azt mondta, hogy kerüli az olyan küszöbértékek túllépését, amelyek kedvezőtlenebb adózási rendszerbe helyeznék őket.

Készségek, képzés és kilátások

A mindkét helyszíni munkatípusban dolgozó munkavállalók gyakran túlképzettek ahhoz a munkához, amelyet végeznek. Ezzel szemben sok online, versenyalapú munkát végző munkavállalónak felsőfokú végzettségre van szüksége ahhoz, hogy részt vegyen a komplex versenyekben.

A platformok ritkán kínálnak képzési lehetőséget. Ez leggyakrabban a helyszíni, platform által meghatározott munka során figyelhető meg, és a központi téma általában a platform saját applikációjának használata, vagy – a közlekedési platformok esetében – a biztonságos vezetés. A helyszíni, munkavállaló által kezdeményezett és online, versenyalapú munkát végző munkavállalók közül sokan online forrásokat használnak arra, hogy képezzék magukat.

Mindhárom platformalapú munkatípusban dolgoznak olyan munkavállalók, akik saját munkájukra ugródeszkaként tekintenek a hagyományos munkaerőpiacon szerezhető álláshoz.

Képviselés

A platform-munkavállalók többségét senki sem képviseli. Ez részben azért van így, mert sokan önálló vállalkozóként dolgoznak, és ezt a csoportot hagyományosan ritkábban képviselik, mint az alkalmazottakat. Ugyanakkor a helyszíni, platform által meghatározott munkát végző munkavállalók képviselését növekvő számban látják el szakszervezetek vagy saját kezdeményezések. A munkavállalók által szervezett kezdeményezések eddig korlátozott sikert értek el a jobb munkakörülmények biztosításában. A munkavállaló által kezdeményezett és online, versenyalapú munkát végző munkavállalók képviselésre vonatkozó igénye kisebb.

Szakpolitikai iránymutatások

- Az, hogy a döntéshozóknak, szociális partnereknek és egyéb szakértőknek nincs közös és kölcsönös álláspontjuk a platformalapú munkáról, azt eredményezi, hogy nincs összehasonlítható adat sem, ami ezért torzíthatja a politikai vitát. Egy közös operatív meghatározás elfogadása elősegítené a fejlemények nyomon követését és a politikai vita akadálytalan lefolytatását.

- A platformgazdaság fejleményeinek nyomon követése egyre fontosabb szerepet kap, mivel a platformok és a kapcsolódó munkavállalók száma is gyorsan nő, valamint változnak az üzleti modellek. A platformalapú munkára vonatkozó adatokat, többek között a különböző platformalapú munkatípusokban megfigyelhető munka- és foglalkoztatási körülményekre, valamint a munkavállalók hosszabb távú kilátásaira vonatkozó adatokat be kell építeni a hivatalos uniós és nemzeti statisztikákba.
- A szakpolitikai intézkedéseknek figyelembe kell venniük a foglalkoztatási és munkakörülmények különbözőségét a különféle platformalapú munkatípusokban a célnak való megfelelőségük biztosítása érdekében ahelyett, hogy egy egyetemes jellegű megközelítést alkalmaznak, amelynek felhasználása korlátozott, ha egy ilyen sokszínű jelenség kezeléséről van szó. Ezenfelül bármely intézkedésnek elsősorban a nagyobb platformokat kell megcéloznia azért, hogy támogassa az egészséges versengést és az új platformok innovációját.
- A platformgazdaság különbözőségét a munkavállalók foglalkozási viszonyáról folytatott viták és annak szabályozására irányuló törekvések során is fel kell ismerni. Szükség lehet arra, hogy a nemzeti jogszabályok egyértelmű fogalom meghatározásokat biztosítsanak az alkalmazottak és az önálló vállalkozók számára, valamint megerősítsék a végrehajtást a téves minősítések elkerülése érdekében, főként a helyszíni, platform által meghatározott munka tekintetében.
- Ösztönözni kell a vitarendezési mechanizmusokat annak biztosítása érdekében, hogy az algoritmusok használata és a platform helyi jelenlétének hiánya ne hozza hátrányos helyzetbe a munkavállalókat. Ez különösen a helyi, platform által meghatározott munka és az online, versenyalapú munka vonatkozásában jelent problémát.
- A minősítő rendszereknek méltányosnak, átláthatónak és platformok között átvihetőnek kell lenniük, hogy a munkavállalók több platformon aktívak lehessenek és biztosított legyen az esélyegyenlőség.
- Sok platform-munkavállaló tölt rengeteg nem fizetett időt azzal, hogy feladatok után kutasson. A platformok által biztosított, feladatokra vonatkozó tájékoztatás javítása segítené a munkavállalókat abban, hogy ne vesztegessek az idejüket a nem sokat ígérő feladatokra.
- A tagállamok a munkavállalóknak kínált, mellékkeresetre vonatkozó egyszerű adózási szabályokkal segíthetnék elő a szerepvállalást a platformgazdaságban. E lépés segítene legálissá tenni az olyan keresetet, amelyet korábban nem jelentettek be, valamint ösztönöznék az új gazdasági tevékenységet.

További információ

A *Válogatott platformalapú munkatípusok foglalkoztatási és munkakörülményei* című jelentés az alábbi helyen érhető el: <https://eurofound.link/ef18001>.

Kutatási vezető: Irene Mandl

information@eurofound.europa.eu